Kendini Bilmek…
“Sokrates’in Alkibiades İle Görüşmesi”

Murat Özgen Ayfer & Veysel Tuncil

Masonluğun bazı uygulamaları, öğretiminin genel niteliği açısından “**kişinin kendini bilmesi**” konusu üzerinde yoğunlaşır.

Bu kadarla kalmaz; önemli birtakım toplumsal öğeleri masonca bir yaklaşımla hem olumlu hem olumsuz yönleriyle değerlendirir. Özellikle tutkular üzerinde durulur; masonlara çeşitli tutku öğeleriyle bir arada sürdüreceği yaşamında olgunlaşma ve giderek yetkinleşmeye yönelme yolunda uyarılarda, önerilerde bulunulur.

Masonlukta, tüm bunlar özdeyişlerle aktarılır; açılımları kişinin kendisine bırakılır. Bu arada kavram ve düşünülerin zihinlere daha iyi işlemesi için çeşitli simgelerden yararlanılır.

Şu **“Kendini bil!”** deyişine gelecek ve asıl onun üzerinde duracağız ama önce bununla bazı simgeleri şöyle bir gözden geçirelim. Önce G harfi... Bu, masonların ötesinde mason olmayanlara da yabancı değildir; Zaten Masonluğun amblemi kapsamında da yer alır.

Kimileri bunun *"ille de G harfi"* olmayabileceği, sadece bir şekil olabileceği üzerinde de durur. Ancak şekil biçimindeki bir simge olarak alınmasıyla, alternatif yorumlar yapılabilmekte ise de çoğunluk G harfi olduğunda birleşir. Nitekim Yunan Masonluğu'nda bunun yerine kendi alfabelerindeki **gama**, İsrail'de ise **gimel** harfi kullanılmaktadır. Bu harfin Rus alfabesindeki karşılığı da gamanın benzeridir.

Bu dediğimiz dillerdeki harfin dile geliş tınlamasının da aynı oluşu bir rastlantı mıdır acaba?... Üstelik bu harfler biçim bakımından bir gönyeye benzer. Bu durumda bu harfin ya da şeklin Türkçe olarak simgesel yorumunu yaparken "gönye" ile de bağdaştırmaya kalkışırsak, acaba bu yaklaşım pek mi "spekülatif" olur?

***

Masonluktaki popüler simgeler arasında bir de yıldız var; dört, beş, altı hatta daha çok kollu yıldızlar... Fakat öncelikli olanı beş kollu yıldızdır.

Bu yıldızın bir ucu ille de yukarıya bakar olmalıdır. Üstelik bu yıldız, çoğu uygulamalarda çevresine oranla parlaktır; aydınlıktır, ışık saçar. Bu özellikleri ile olağan bir yıldız figüründen yani yıldızın düşünülerimizdeki yansımasının bir şekil ile simgeleştirilmesiyle yetinmeden farklı biçimlerde yorumlanır.

Ancak bu yorumlar evrensel değildir; önem verilen ya da öncelikli tutulan **niyet** her ne ise ona göredir. Acaba ayaklarını yere sağlamca basan, iki kolunu yanlara açmış, başı dik bir **insan** mı? Fakat burada, bu iki simgeyi yani yıldız ile G harfini ayrı ayrı düşünmemek de gerekir.

“Ortasında bir G harfi yer alan parlak yıldız” bir bileşik simgedir ve tek başına bir bütündür. Kendi başına ne yıldız ne de G harfi bizi “Kendini bil!” deyişine götürebilir ama bu simge götürür.

Biraz daha spekülasyon… Kendi dilimizle düşünüyoruz ya… Hani *“Düşünce dili, dil düşünceyi geliştirir”* dedikleri gibi… Şu G harfi, başka dillerde o dillerdeki bir sözcük ya da terimle de yorumlanıyor. Biz de kendi dilimizle bir karşılık bulmaya girişsek, şöyle Anadolu’nun bazı bölgelerinin lehçesiyle **“Gendiyi bil!”** desek, acaba nasıl olur?

***

Masonluğun bazı uygulamalarında bir de “ayna” ile karşılaşılır.

Ayna, tek başına bir simge sayılabilir mi?... Bu tartışmalıdır. Burada aynanın yerine görüntü yansıtan bir başka öğe de bulunabilir. Önemli olan, kişinin **kendisiyle yüz yüze gelmesi** ve bunun üzerine kendisini değerlendirmesidir. Bu da kişiyi *“Kendimi bilmeliyim!”* düşünüsüne yönlendirir.

Yıldız, Masonluğa özgü bir simge değildir; başka kurumlarca da kullanılır. Nitekim G harfi de başka kurumlarca bir simge olarak değerlendirilebilir. Fakat ikisi bir arada olunca, bu Masonluğa özgüdür.

Ayna ya da benzeri bir görüntü yansıtıcı öğenin de Masonluğa özgü olduğu sanılmasın… Bu uygulama birçok ezoterik kurumda görülür. Bunların kimisinde Masonlukta olduğu gibi kaç dereceli bir öğretim veriliyorsa onların ortalarında bir yerde, kimisinde en başta kimisinde ise tüm inisiyasyon ya da aydınlanma uygulamasının son aşamasında…

***

Burada, kişiyi kendisiyle yüz yüze getirme uygulamasını, -biraz da ön yargılı olarak- masonik ilke, anlayış ve eğilimler uyarınca yorumlamaktayız.

Başkalarına göre çok farklı olabilir.

Özellikle bu görüntü yansıması olayının din kitaplarındaki yerini göz ardı etmeyelim. Konu, Tevrat'ta yaradılış anlatısının başında geçer: *Tanrı suyu yaratınca, üzerinde kendi yansımasını görür ve bundan pek hoşnut kalır.* Bunun üzerine, *«Demek Tanrı'nın da kendisini bilmesine gerek vardı»* diyebilir miyiz?

Sonra da Tanrı'nın insanı kendi suretinde yarattığı anlatılır.

Böylece insan bu anlatıdan kendine de bir pay çıkarır.

Bazı tarikatların öğretisi bu dogmanın karşısına çıkar. Kültürümüzde bunlardan en iyi bilip, en yakından tanıdığımız **Bektaşîlik**'tir. Hazırlık aşamasından başarıyla geçtikten sonra tarikata alınacak kişiye yani muhibe *«Sen Tanrı'yı gördün mü?»* diye sorulurmuş. Muhip şaşkınlık içinde buna olumsuz yanıt verince, *«Peki o zaman gel, sana Tanrı'yı gösterelim»* denirmiş. Bir kapı ya da perde önüne götürülürmüş. Bunun arkasında ufacık bir hücre olurmuş; karşı duvarda da bir boy aynası… Sonra da adaya *«İşte Tanrı… Sen daha Tanrı olamadın mı?»* denirmiş.

Masonluktaki ayna ise bir boy aynası değil; genellikle eşkenar üçgen biçiminde bir aynadır. Kişi o aynada sadece yüzünü görür. Aslında verilmek istenen ileti uyarınca bu yeter. O aynanın üçgen biçiminde oluşu da, bu uygulamayı Masonluğa özgü kılar.

İşte asıl simge böylece ortaya çıkar: Bir eşkenar üçgenin içinde diğer kimi bileşik simgelerde olduğu gibi G harfi ya da göz değil kişinin kendisi… Bu simgede kişi, eşkenar üçgenin simgesel anlamıyla bağdaşmıştır.

Acaba kişi bir de beş kollu yıldız ile mi özdeşleşiyor?

***

Masonluktaki amaçlardan birinin **"gerçeklerin araştırılması"** olduğu söylenir.

Tarih boyunca insanlar evrensel gerçekleri bulma peşinde koşup durmuştur. Hepsi de farklı bir gerçeği, kendi gerçeğini aramıştır.

Eski çağların bazı kurumlarında inisiyasyondan geçmekte olan kişi bir yolculuğa çıkarılırmış. Çeşitli ülkeleri gezerek yıllarca süren bu yolculuğunda inisiye, bir gün durgun suda kendisini görürmüş. Gerçeğin sadece kendisinde olduğunu işte o zaman kavrar, inisiyasyonu böylelikle tamamlanırmış.

Bu açıdan bakıldığında, ayna ile ilişkili bu simgesel uygulama, Masonluğun son derecesi bile sayılabilir. Bu uygulamanın öğretimi kapsamında yer alan öğeleri tümüyle içine sindirebilen, içselleştirebilen bir masonun **"gerçek mason"** sayılabileceğini söylemek çok da yanlış olmaz.

Nitekim birçok mason bu kurumda hayli yüksek dereceler almış ama bu derecenin öğretimini hâlâ bütünüyle içine sindirememiştir; *"yüksek dereceli bir mason olmak"* ile "gerçek mason olabilmek" birbirinden farklıdır.

***

Tüm bunların yanı sıra masonların kimi zaman el ele tutuşarak kurmuş olduğu **birlik zinciri** de uğraşılarında yalnız olmadıklarını, yalnız olmamaları gerektiğini, en küçüğünden en büyüğüne kadar içinde yaşadıkları toplum ile bütünleşip kenetlenmeleri gerektiğini vurgular.

Elbette bu salt masonlara özgü bir uygulama değildir. Rahatlıkla **"evrensel"** olduğu bile söylenebilir.

İşte Masonluktaki kendini bilme, böyle bir kendini bilmedir. Birçok ezoterik ya da gizemci kurumda olduğu gibi yalnız başına, kendi içine kapanık, toplumdan soyutlanmış, kişinin salt kendisi için değil, toplum ile birlikte ve hem bireysel hem toplumsal gelişim için kendini tanıma, anlama, eleştirme, değerlendirme, bilme.

***

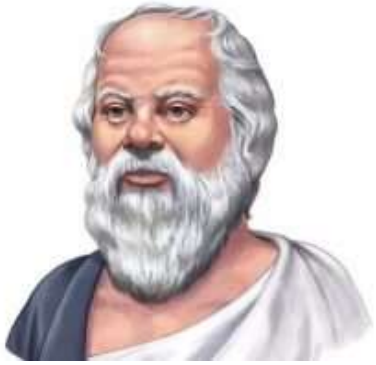
Şimdi bu çalışmadaki asıl konumuza geliyoruz. Bu çalışmada iki kişi arasında bir diyalog geçecek: Sokrates ile Alkibiades. Bu diyalogun yaratıcısı da Platon.

Pek kısa olarak kimliklerine bir göz atalım:

Platon: Geniş omuzları ve atletik yapısı yüzünden, Yunanca Platon (geniş göğüslü) lakabı ile anıldı ve tanındı. Yirmi yaşından itibaren ölümüne kadar yanından ayrılmadığı Sokrates'in öğrencisi ve Aristoteles'in hocası olmuştur. Atina'da Akademi'nin kurucusudur. Platon'un felsefi görüşlerinin temelini oluşturan **mağara alegorisi**, günümüzde hâlâ tartışılmaktadır.

Sokrates: Yunan felsefesinin kurucularındandır. Yaşamının en belirgin olaylarından biri MÖ 399 yılında hakkında açılan davadır. Platon'un Sokrates'in Savunması adlı eserinde anlattığı kadarıyla, şehrin tanrılarına inanmamak, onların yerine başka tanrılar koymak ve böylece gençliği zehirlemekle suçlanır. Bu suçlamalar sonucunda ölüme mahkûm edilir. Yazılı bir kaynak bırakmamıştır. Yaşamı ve düşünceleri ile ilgili bilgiler, diğer düşünür ve yazarların dolaylı anlatımlarıyla günümüze ulaşmıştır.

Alkibiades: Antik Yunan general ve devlet adamı. Sokrates'in öğrencisidir. Atinalıları Sicilya'ya savaş açmaya teşvik etmiş, ancak saldırı öncesi kişisel düşmanlarının kendisine yaptığı suçlamalar nedeni ile yargılanması için görevden alınmıştır. Bu nedenle Sparta'ya kaçan Alkibiades, Atina'ya ihanet etmiştir. İran'da suikasta uğrayarak ölmüştür.

Tarih boyunca, ezoterik nitelikli kurumların inisiyasyon merkezi niteliğinde olan tapınak ya da benzeri yapıların çoğunun ana girişindeki kapının her iki yanında birer görkemli sütun vardı…

Bazılarında, kapının üzerinde uzaktan rahatça okunabilen bir yazı yer alırdı: "Kendini bil!" ya da benzeri anlamda bir deyiş…

Platon'un ***"Alkibiades"*** adlı birbirini izleyen iki kitabının ilkinde geçen bir sözden anlaşıldığına göre, Atina yakınlarındaki Delphi'de, Apollon Tapınağı'nda da böyle bir yazı varmış bir zamanlar…

Sokrates, bu yazı üzerine düşünmeye dalmış, akıl yürütmüş ama açmaza düşmüş.

Bir gün Alkibiades gelmiş Sokrates'in yanına… Sokrates'in kafası biraz dağınık; düşünüp duruyor. Hoşbeşten sonra bakalım aralarında nasıl bir konuşma geçmiş.

S: Alkibiades… Kendinin ne olduğunu bilmek kolay bir şey midir? Ve o ***"kendini bil"*** *yazısını Delphi tapınağına yazan insanı ciddiye almamalı mıyız? Yoksa kendini bilmek herkesin elinde olmayan güç bir şey midir?*

A: Kendini bilmenin herkesin elinde olduğunu çok kere düşündüm Sokrates ama ara sıra çok zor bir şey olduğunu düşünmedim de değil.

S: Zor olsun, kolay olsun, başka bir yol yok Alkibiades… Kendimizi bilirsek, kendimizle nasıl ilgilenebileceğimizi de biliriz. Bu bilgi olmazsa, kendimizle ilgilenmek olanaksızdır.

A: Doğru. Kendimizle ilgilenmek için kendimizi bilmeliyiz.

Bu noktada şunu hemen belirtelim. Biz burada Platon'un yapıtındaki özgün diyalogu aynen almadık. Biraz yozlaştırdık. Ancak biraz, çok değil.

S: Alkibiades… Kendimizle ilgilenmek ne demektir, söyle bana. Çünkü genellikle kendimizle ilgilendiğimizi sanıyoruz ama aslında ilgilenmediğimizi fark edemiyoruz. Bir insan kendisiyle ne zaman ilgilenmiş olur?… Kendisine ait şeylerle ilgilenirse, kendisiyle ilgilenmiş olur mu?

A: Bence ilgilenmiş olur, Sokrates…

S: Bak, bir insan ayaklarıyla ne zaman ilgilenmiş olur? Ayaklarına ait bir şeyle ilgilendiğinde ayaklarıyla ilgilenmiş olur mu?

A: Ne demek istediğini anlamadım Sokrates.

S: Diyorum ki ayakkabılarımızla ilgilendiğimiz zaman, ayaklarımızla ilgileniyor sayılır mıyız?

A: Kusura bakma ama yine anlayamadım, Sokrates.

S: Şöyle diyelim: Bir şeyi daha iyi kılınca onunla ilgilenmiş olmaz mıyız?

A: Evet, oluruz.

S: Peki, ayakkabıyı daha iyi kılan sanat nedir?

A: Elbette ayakkabıcının sanatıdır.

S: Ya ayaklarımızla gene bu sanat yoluyla mı ilgilenmiş oluruz, yoksa ayaklarımızın daha iyi olmasını sağlayan sanatla mı?

A: Ayaklarımızın daha iyi olmasını sağlayan sanatla.

S: Ayaklarımızı daha iyi kılan sanat, bütün bedenimizi daha iyi kılan sanat değil midir?

A: Evet, öyledir.

S: Bu sanat da idman değil midir?

A: Kesinlikle öyledir.

S: Demek ayaklarımızla idman sayesinde, ayaklarımıza ait olan şeyle de ayakkabıcının sanatı sayesinde ilgilenmiş oluruz.

A: Şüphesiz!

S: İdman sayesinde bedenimizle, başka sanatlar sayesinde de, bedenimize ait olan şeyle ilgilenmiş oluruz.

A: Evet öyle görünüyor.

S: Demek bir şeyin kendisiyle bir sanat sayesinde, ona ait olan şeyle de başka bir sanat sayesinde ilgilenmiş oluruz.

A: Bu gayet açık, Sokrates.

S: Demek kendine ait bir şeyle ilgilenirsen, kendinle ilgilenmiş olmazsın.

A: Evet, Sokrates... Bu ikisi farklı şeyler.

S: Çünkü gördüğümüz gibi, kişi aynı sanat sayesinde hem kendisiyle hem de kendine ait bir şeyle ilgilenemez, öyle değil mi?

A: Evet, ilgilenemez.

S: Hadi şimdi söyle: Hangi sanat sayesinde kendimizle ilgileniriz?

A: Bilemiyorum, Sokrates.

S: Peki, söyle bana Alkibiades... Ayakkabının ne olduğunu bilmeseydik, ayakkabıyı hangi sanat daha iyi kılar, bilir miydik?

A: Bilmezdik.

S: Peki, kendimizin ne olduğunu bilmezsek, hangi sanatla kendimizi daha iyi kılabiliriz? Bunu bilebilir miyiz?

A: Bilemeyiz.

Bu noktada biraz duralım…

Kendini bilmek bir eylem değil, sonuçtur. Buna insanın kendi iç dünyasında doğru bilgiyi arama çabası, bir tür içsel yolculuk ve arayış sonunda varılabilir; şayet varılabilirse…

Kaldı ki bu bağlamda çaba gösterilebilirse, öylesine bir yolculuğa çıkılabilirse, öylesine bir yolculuk göze alınabilirse…

Masonluktaki ilk tekris (aydınlanma) töreninden önceye, Düşünme Odası'na (Tefekkür Hücresi'ne) gidelim.

Oradaki şu anlamsız sözcüğü anımsayalım: **V.·.I.·.T.·.R.·.I.·.O.·.L.·.**

Bunun azlı Latince olan açılımını dilimize çevirince, **"Yerin içine in, orada yetkinleştirilecek olan taşı bulacaksın."** ya da buna benzer bir anlama varıyoruz.

Elbette bu anlam hiçbir şey ifade etmiyor çünkü alegorik bir deyiş bu.

Yer denilen neresi?... Yerin içi neresi?... Oraya inmek ne demek?... Niçin inmek?... Nasıl inilecek?... Orada bir taş varmış; nasıl bir taş bu?... İşte o taşın yetkinleştirilmesi gerekliymiş; demek ki noksanlı bir taş?... Neresi noksan?... Nasıl giderilebilir ki o noksanlık?... Tüm bu çabanın gerekçesi ne?

Psikolojinin tam anlamıyla bir bilim olup olmadığı günümüzde hâlâ tartışma konusu… Gerçi ona dilimizde "Ruhbilim" de deniyor ama aslında diğer doğa bilimleri gibi bir bilim değil de salt gözlem ve deneyimler üzerine kurulu bir bilgi birikimi… Bilim bağnazları böyle diyor ama bunu derken bilim olarak kabul ettikleri birçok alanda bilimsel yöntemin uygulanamadığını göz ardı ediyorlar. Psikologlar, bir insanın iç dünyası olduğunu da söyleyebileceğimiz beyinsel fonksiyonların, dış dünyaya verdiği tepkileri açıklarken iki kavramdan, -onlara göre iki olgudan- söz ediyor: **Üst bilinç** ve **alt bilinç**. Bunların, farkında olmanın yani kendini bilmenin sınırlarını belirlediğini söylüyorlar.

Dediklerine göre; beyinsel fonksiyonların kimisi üst bilinç, kimisi alt bilinç düzeyinde oluşuyor.

Ancak hacim bakımından alt bilinç üst bilinçten 9 kat daha derin.

Üst bilinçte algılama, değerlendirme, yargılama, düşünme, konuşma, aktarma, imgeleme gibi olaylar gerçekleşiyor. İnsan bu düzeyde olan biteni kendi öz buyrultusuyla kontrol altında tutabiliyor, yönlendirebiliyor.

Alt bilinç ise bunları yapamadığı, içtepiler ile diğer farkına varamadığı, pek ender kişilerin sınırlı bir ölçüde sezebildiği birtakım olayların yer aldığı düzey…

İnsan genelde üst bilincini, kendisini dış çevreye uyarlama ve gereğinde ona karşı savunmak amacıyla kullanıyor. Dolayısıyla kendini bilmek eylemi de bu düzeyde gerçekleşiyor. Alt bilinç bakımından ise yapabileceği pek bir şey yok. Nitekim kimi kuruluşlar, -özellikle okült bir nitelik taşıyanlar- tarih boyunca bunu sağlamaya, insanın bu yeteneği de elde etmesine çalışmış.

Konuyu psikologların profesyonel alanlarında geçerli kavramlardan sıyırıp basitleştirecek olursak, kişinin kendini bilme çabasına ilişkin süreç, karakterinde yer yer birtakım değişiklikler yapması, ona olduğundan farklı bir biçim vermeye girişmesidir; önceki alışkanlıklarının yerine başka tercihler getirmesi…

Ancak bu bağlamda yapabileceği şeyler olduğu gibi, yapamayacakları da var. Kişiliğini değiştirmek, yapamayacak oldukları arasında yer alıyor.

"Kişilik" ile **"karakter"** kavramlarını eş anlamlı tutmamaya dikkat etmeliyiz; bunlar birbiriyle bağlantılı ama farklı…

İnsanın kişiliği, doğumundan hatta belki doğum öncesinden başlayarak yedi-sekiz yaşlarına kadar oluşuyor ve öylece kalıyor.

Kuşkusuz bu oluşumun üzerinde birçok etki var; hem doğal hem çevresel ve başta aile olmak üzere toplumsal etkiler. Bu aşamada insanın "kişilik" dediğimiz asal yapısı kuruluyor. Bunu, bir binanın temel ve karkasına benzetebiliriz.

Yedi-sekiz yaşından sonra ise insan bu yapı üzerinde kendi yaratıcılığını kurmaya girişiyor. Bunun için de çevreden yararlanıyor. Fakat binanın temeli ile karkası üzerinde yapabileceği hiçbir şey yok; sadece boşluklarını doldurabilir; yüzeyini ve ayrıntılarını işleyebilir. İşte bu da karakterin oluşumudur.

Masonlukta "hamtaşın yontulması" denilen işlem de işte ancak böyle bir şey. Taşın sadece yüzeylerinin düzeltilmesine çalışılıyor. Ortası için yapılabilecek bir şey yok.

İnsan, üst bilinçte ve kendi buyrultusuyla oluşturduğu karakterini daha sonra değiştirebilir. Ancak karakterinin oluşumunda, yaşadığı ortamın, doğal çevrenin ve toplumun etkisi vardır; bu etki karakterini değiştirmeye girişince de olacaktır.

İnsanın toplumsal bir varlık olduğundan kuşku duyulamaz. Toplumbilim yani sosyoloji de henüz tam bir bilim olma başarısını elde edememiş durumda ama hiç olmazsa pozitif bilimlerin yöntemiyle bunun böyle olduğunu kanıtladı. Sadece işin içine "insan faktörü" girdiği için, güvenlik derecesi düşük yani standart sapması yüksek oluyor.

Bu durumda, kendisini anlamakla bağlantılı sorularına yanıt bulamayan kişi, gidip bunu başkalarına sormalı… Ancak acaba o başkaları ne ölçüde tanıyor onu?

İnsanın üst bilinçte giriştiği korunma önlemlerinden biri, daha karakterini oluşturmaya başladığı sıralarda maskeler takmaya girişmesi… Üstelik hep aynı maskeyi değil, duruma ve yerine göre farklı farklı maskeler… Ötekilerin onunla ilgili olarak bildiği de zaten aslı değil, maskedeki görüntü. Üstelik insan aynaya bakarken bile yüzünde maske var.

Böyle olunca, insan *«Ben nasıl biriyim?»* diye kendi kendine yanıtını bulamadığı sorularda nasıl olacak da başkalarından yardım alacak?...

Ötekiler ona kendisini değil, ancak bildikleri maskesini anlatabilir.

***

Kendini bilme arayışı bir paradoksu da birlikte getiriyor. Eğer bu arayış salt kendini bilmek yolundaysa, insan neyi aradığını biliyor demektir.

Aradığı şeyin ne olduğunu biliyorsa onu niçin arıyor ki?... Bulmak, sahip çıkmak için mi?

Galiba bu işin doğrusunu da Sokrates ortaya koymuş. *«Ben bilmediğimi bildiğim için diğer insanlardan akıllıyım»* demiş.

Sokrates'in bu bağlamdaki bir açıklaması çoğu yerde *"Bir şey biliyorsam, o da hiçbir şey bilmediğimdir"* biçiminde verilir.

Bu belki bir özet olabilir ama aslında öyle dememiş. Platon'un aktardığı ünlü savunmasında ne demiş olduğu açıkça ortada… Onu suçlayanların kendilerini bilgin sanarak böbürlendiğini, aslında doğru dürüst hiçbir şey bilmediklerini, kendisinin ise onlardan daha bilgili olduğunu, çünkü hiç olmazsa hiçbir şey **bilmediğini bildiğini** söylüyor.

***

Şimdi yine Platon'un Alkibiades adlı yapıtına dönelim ve bakalım Sokrates nasıl bir akıl yürütüyor bu konuda…

S: Alkibiades… Bakalım, kendi varlığımız nedir?… Bunu nasıl bulabiliriz?… Böylece biz neyiz, bilebiliriz. Fakat onu bulmazsak, ne olduğumuzu asla bulamayız. Öyle değil mi?

A: Hakkın var. Bulamayız.

S: Öyleyse yalvarıyorum sana Alkibiades, söylesene, şu anda kiminle konuşuyorsun?… Benimle, değil mi?

A: Evet.

S: Ben de seninle, değil mi?

A: Evet.

S: Demek şu an konuşan benim yani Sokrates.

A: Evet.

S: Dinleyen de Alkibiades.

A: Evet.

S: Peki Alkibiades, konuşurken sözcük kullanıyor muyum?

A: Evet, kullanıyorsun.

S: Konuşmakla sözcük kullanmak aynı şey mi?

A: Aynı şey, Sokrates.

S: Fakat bir şey kullanan kimseyle, kullandığı şey ayrı değil midir?

A: Ne demek istiyorsun?

S: Açıklayayım... Örneğin, ayakkabıcı köseleyi bıçak ve başka âletlerle keser, değil mi?

A: Evet, öyle yapar.

S: Peki, keser ve âlet kullanan kimse, kesmek için kullandığı âletlerden ayrı değil midir?

A: Elbette ayrıdır.

S: İşte demin de "Bir şeyi kullanan kimseyle, kullandığı şey, her zaman ayrı mıdır?" diye sormuştum.

A: Ayrı olduğunu sanıyorum.

S: Yine ayakkabıcıyı alalım: Ayakkabıcı köseleyi yalnız âletleriyle mi kesiyor, yoksa elleriyle de mi?

A: Elleriyle de kesiyor.

S: Demek ki ellerini de kullanıyor.

A: Evet.

S: Köseleyi kesmek için gözlerini de kullanmıyor mu?

A: Elbette kullanıyor. Bakmadan kesilir mi?

S: Peki, bir şeyi kullanan kimseyle kullandığı şey ayrıdır demiyor muyuz?

A: Evet, öyle diyoruz.

S: İnsan bütün bedenini de kullanmıyor mu?

A: Evet, kullanıyor.

S: Fakat "Bir şeyi kullanan kimse, kullandığı şeyden ayrıdır." demiştik.

A: Evet, öyle demiştik.

S: Demek insan, bedeninden başka bir şeydir.

A: Öyle gözüküyor.

S: İnsan nedir öyleyse?

A: Bilmem.

S: Fakat insanın bedenini kullanan bir varlık olduğunu biliyorsun, değil mi?

A: Evet, biliyorum.

S: Peki, bedenini kullanan ruh değildir de nedir?

A: Evet, hiç kuşkusuz ruhtur.

S: Ruh bedene emreder, onu bu şekilde kullanır. Öyle değil mi?

A: Evet. Öyle gözüküyor.

S: Yanılıyorsun Alkibiades... Çünkü eğer bu bütünün parçalarından biri emreden, diğeri emredilen ise, bu bütüne "insan" diyemeyiz.

A: Doğru. Diyemeyiz.

S: Ne beden ne de bedenle ruhun oluşturduğu bütün insan değilse, insan ya hiçbir şeydir ya da ruhtan başka bir şey değildir.

A: Öyle. Ya hiçbir şeydir ya da başka bir şey değildir.

S: İnsanın ruh olduğunu göstermek için daha açık bir kanıta gerek var mı?

A: Hayır, böyle olduğu açıkça gözüküyor.

S: Öyleyse senle ben, birbirimizle konuşurken asıl konuşan ruhlarımızdır.

A: Öyle. Ruhlarımız!...

S: İşte demin de söylediğimiz bu: Sokrates kelimeler kullanarak Alkibiades'le konuşurken, Alkibiades'in yüzüyle değil, gerçek Akibiades'le yani ruhu ile konuşuyor.

A: Ben de öyle düşünüyorum.

S: Demek "Kendini bil!" diyen o söz, bize ruhumuzu bilmemizi emrediyor.

A: Öyle anlaşılıyor.

S: Demek ki bedene dair bir bilgi insanın bazı şeylerini bilmek anlamına gelir ama aslında bu insanı bilmek anlamına gelmez.

A: Haklısın Sokrates. O anlama gelmez.

S: Bir daha söyleyeyim: Bedeniyle ilgilenen kimse, kendisine ait bir şeyle ilgileniyor, asıl kendisiyle değil.

A: Öyle düşünmek gerekir.

S: Kendi para işlerine bakan da ne kendisine ait bir şeyle ilgileniyor ne de asıl kendisiyle fakat kendisinden çok daha uzak şeylerle ilgileniyor.

A: Evet, ben de öyle düşünüyorum.

S: Demek sarraf kendisine ait şeylerle ilgilenmiyor.

A: Doğru. Başka şeylerle ilgileniyor o.

S: Alkibiades'e âşık olan kimse de ona ait olan bir şeyi seviyor, gerçekte Alkibiades'i değil.

A: Doğru söylüyorsun.

S: Seni seven, ruhunu sevendir.

A: Bütün söylediklerinden bu çıkıyor. Peki Sokrates, şimdi sen söyle bana, kendimizle nasıl ilgileniriz?

S: Ne olduğumuz üzerinde anlaşmakla bir adım ileri atmış olduk. Oysa bunda yanılsaydık korktuğumuz başımıza gelir, kendimiz olmayan bir şeyle ilgilenmiş olurduk.

A: Çok doğru. Oysa bizim kendimizle ilgilenmemiz gerek.

S: Öyleyse Alkibiades, hangi şeylere baktığımız zaman kendimizi görürüz?

A: Aynaya baktığımızda herhalde ya da onun gibi bir şeye.

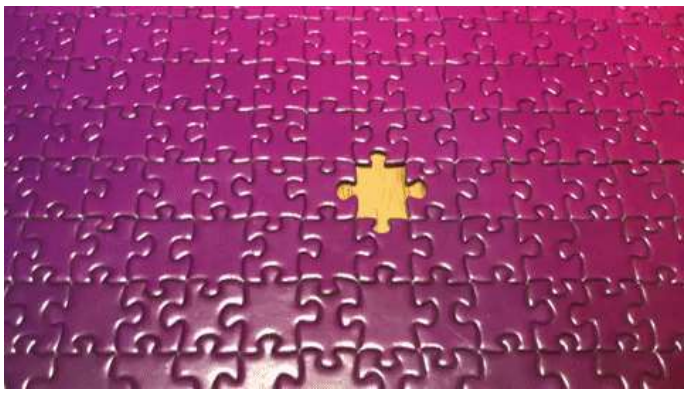
S: Ama herkesin kabul edeceği bir şey var.

A: Nedir?

S: İnsan şu üç şeyden biridir…

A: Hangi üç şeyden?

S: Ruh, beden ve ruhla bedenin oluşturduğu bütün.

A: Hiç kuşku yok. Bu üç şey…

Alkibiades öyle diyorsa da farkındasınız, aslında hiçbir şey demiyor. Diyemiyor. Kafası allak bullak oldu. Belki sizin zihniniz de… Sokrates böyle işte, yoruyor insanı. Ancak kendisi yorulmak nedir bilmiyor.

S: "Bedene emreden insandır." demiştik, değil mi Alkibiades?

A: Evet, öyle demiştik.

S: Beden kendi kendine mi emrediyor?

A: Hayır. Hiç olur mu?

S: Ona emrediliyor demiştik, öyle mi?

A: Evet.

S: Öyleyse aradığımız şey beden değil.

A: Hiç değil.

S: Peki, bedene emreden, bedenle ruhun oluşturduğu bütün mü ve bu bütün de insan mı?

A: Öyle gözüküyor.

S: Elbette farkına varmışsındır: Birinin gözüne bakan kimsenin yüzü, tam karşısındakinin gözünde aynada olduğu gibi gözükür. Bu parçaya gözbebeği diyoruz, çünkü onun içine bakanın imgesi orada gözükür.

A: Doğru.

S: Demek bir göze bakan başka bir göz, o gözün en iyi parçasına yani gören parçasına bakarsa, kendini görebilir.

A: Evet. Görebilir sanırım.

S: Bedenin başka bir yerine veya kendisine benzemeyen başka bir şeye bakarsa, kendisini göremez, değil mi?

A: Doğru söylüyorsun. O zaman göremez.

S: O halde göz kendini görmek isterse, bir göze, bu gözde de gözün erdemi yani görme erdemi olan yere bakmalıdır.

A: Evet. Oraya bakmalı.

*S: İşte sevgili Alkibiades, ruh da kendini bilmek isterse, bir ruha ve özellikle ruhun erdeminin yani **bilgeliğin** bulunduğu yere bakmalıdır veya buna benzeyen herhangi bir başka yere.*

Alkibiades allak bullak oldu. Biz de ondan aşağı kalmayız sanırım.

İnsanın kendisini bilmesi için aklını kullanması gerekli…

Acaba bunun için Sokrates kadar becerikli olmak da gerekli mi?

Ancak aklını kullanmayı becermek ile bilmek arasındaki fark da önemli…

Şayet aklı gerektiğince kullanmak, iyi ve doğru anlamanın bir gereğiyse, bilmek bundan çok daha ötede olmalı… Bir şeyi anlayabiliriz ama bu o şeyi bildiğimiz anlamına gelmez. Bunun için, anlayabilmiş olduğumuzu daha derine indirip, içselleştirmeli, onu kendimizin bir parçası yapmalıyız.

Çağdaş İtalyan yazar ve film yapımcısı Luciano de Crescenzo'nun dikkate değer bir deyişi var: *«Biz insanlar, hepimiz birer tek kanatlı meleğiz; sadece birbirimize sarılarak uçabiliriz.»* demiş. Bu da insanın toplumsal bir varlık olduğunun vurgulanışı…

Ancak bunu bir simgesel deyiş olarak alırsak, şöyle bir yorum da yapabiliriz: İnsanın kendini bilmesi, toplumsal boyutta pek bir işe yaramaz; bu bilginin diğer insanlarla da paylaşılması, dahası diğer insanlara yarar sağlaması da gerekir.

Konu toplumsal boyut ve toplum içinde paylaşımlı yaşamak, topluma yarar sağlamak olunca, sadece kendimizi bilmemiz de yetmez. Toplum içinde bizimle birlikte yaşayan başkaları da kendini bilmeli.

Bu, toplumda yönetim görevini üstlenecek olanlar için çok daha önemli.

Bakalım bu bağlamda Sokrates ne diyor Alkibiades ile söyleşisinde.

S: Alkibiades… "Kendinin ne demek olduğunu bilmek, bilge olmaktır." dememiş miydik?

A: Evet, öyle demiştik.

S: Ne olduğumuzu bilmezsek, bilge değilsek, bize ait iyi veya kötü şeyleri bilebilir miyiz?

A: Nasıl bilebiliriz ki?S: Çünkü Alkibiades'i bilmeyen kimse, Alkibiades'e ait olan şeyin de gerçekten onun olup olmadığını bilemez, değil mi?

A: Elbette bilemez Sokrates. Nasıl bilsin?

S: Biz de kendimizin ne olduğunu bilmezsek, bize ait şeylerin gerçekten bizim olup olmadığını da bilemeyiz, değil mi?

A: Haklısın. Nasıl bilebiliriz?

S: Demek ki kendimize ait şeyleri bilmezsek, bunlara ait olan şeyleri de bilemeyiz, değil mi?

A: Kesinlikle öyle. Bilemeyiz.

S: Kendinin olan şeyleri bilmeyen kimse, başkalarına ait olan şeyleri de bilemez.

A: Hiç kuşkusuz.

S: Başkalarına ait olan şeyleri bilmezse, kente ait şeyleri de bilmez.

A: Elbette.

S: Böyle bir adam kent işlerini yöneten bir adam olabilir mi?

A: Olamaz.

S: Ne yaptığını bile bilmez.

A: Evet, bilmez.

S: Bilmeyen yanılmaz mı?

A: Elbette yanılır.

S: Yanılınca da hem kendine hem kente kötü davranmaz mı?

A: Başka türlü olamaz.

S: Kötü davranınca bahtsız da olmaz mı?

A: Olur elbette.

S: Peki ya ilişki kurduğu kimseler?

A: Onlar da bahtsız olur.S: Öyleyse, bilge ve iyi olmadıkça kimse mutlu olamaz.

A: Kimse olamaz.

S: Demek kötü adamlar bahtsızdır.

A: Evet, hem de çok.

S: Bu bahtsızlıktan da bilge olarak kurtulunur, zengin olarak değil.

A: Evet. Zengin olan da bilge olmazsa bahtsız olur.

S: Mutlu olmak için, kentlerin, ne duvarlara, ne üç sıra küreklilere ne de tersanelere gereksinmesi var. Ne de nüfusa ya da genişliğe. Gerekli olan şey erdemdir, öyle değil mi?

A: Evet, erdemdir gerekli olan.

S: Öyleyse kent işlerini gerektiği gibi görmek istiyorsan, kentlilere erdem aşılamalısın.

A: Hiç kuşkusuz, öyle yapmalı.

S: Peki, kişi, kendinde olmayan bir şeyi başkasına verebilir mi?

A: Nasıl verebilir ki? Elbette veremez.

S: Öyleyse önce sen erdem edinmelisin. Bu yalnız kendinle ve kendine olan şeylerle değil, aynı zamanda kentle ve kente ait olan şeylerle de ilgilenmen demektir. Onları yönetmek isteyen bir kişiye bu gerekir.

A: Doğru söylüyorsun Sokrates.

S: Eğer eğri davranırsan, gözlerin karanlık ve kötülüğe yönelir. Karanlıkta ve aynızamanda kendin hakkında bilgisizlik içinde olursan, olasıdır ki yapacağın iş de kötülük olur.

A: Öyle görünüyor.

S: Bir kentte erdem yoksa, kötü davranışlar önlenemez.

A: Elbette.

S: Alkibiades, mutlu olmak için senin de kentin de edinmesi gereken şey iktidar değil, erdemdir.

A: Haklısın Sokrates.

***

Evet, Sokrates haklıydı ama biz ondan acaba ne ölçüde ders alabildik? Kendimizi bilmekte ne yaptık? Kendimizi ne denli bilebildik?

Kendini bilmenin bir ölçüsü var mıdır yani kişi kendini az ya da çok bilebilir mi? Yoksa bunun azı çoğu olmaz mı? İnsan kendini ya bilir ya da bilmez mi?

Kendimizi bilsek de bilmesek de yaşıyoruz. Kimi başarılarla dolu kimi her bakımdan hiç yaşanamadan yitip gitmiş yaşamlara tanık oluyoruz. Her birimiz doğarken ağladı. Biz ağlarken dünya gülüyordu. Öyle bir yaşam sürelim ki, ölüm anımızda dünya bizim için ağlarken biz ardımızda bıraktığımız onurlu adımızdan ötürü gülümsemeyi becerebilelim.

A.B.D.'nin 30. Cumhurbaşkanı John Calvin Coolidge'in ilginç bir deyişi var: *«Hiç kimse aldıklarından ötürü onur kazanmaz. Onur, ancak insanın verdiklerinin bir ödülüdür.»*

Kendimizi bilme çabasında önce kendimize gerçekten de onurlu bir insan olup olmadığımızı sorsak nasıl olur acaba?

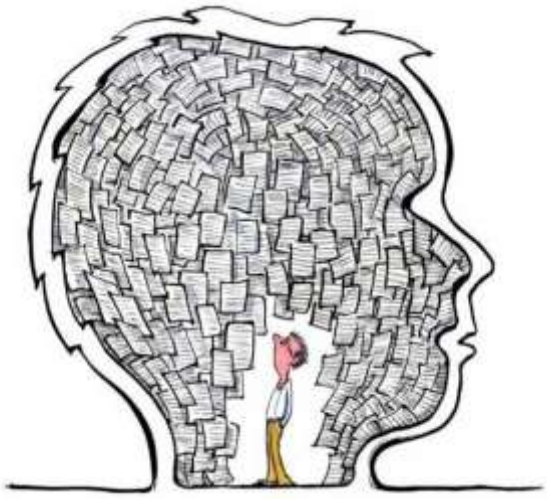
Yüzümüzde maske varsa, bunu sormanın bir anlamı yok.

Maskelerimizin tümünü kaldırıp atabilir miyiz?

Sanmam!

Ancak bu böyledir diye umudumuzu da yitirmeyelim. Çaba gösterelim.

Bu çaba, bitmek tükenmek bilmez, ardı arkası kesilmez bir sorgulamayı içerecek. Endişe verici hatta ürkütücü bir uğraşı insanın kendi kendisini sorguya çekmesi…. Sorgulanmaktan çekinmemiş kim vardır ki acaba dünyada?

Bunun en başta gelen nedeni, belki de gerçeğin ulaşılabilirliğinin yanı sıra kimi zaman çok istenmedik, çok hoşnutsuz olabilmesidir. Fakat ulaşılması ne kadar zor, ortaya çıktığında ise ne kadar istenmedik ve hoşnutsuz olursa olsun, kendimizi bilmek adına sorgulamayı sürdürmek de kaçınılmaz.

Bu sorgulamayı olması gerektiği gibi kim yapabiliyor acaba?

13. yüzyılın İranlı düşünürlerinden Sadi Şiraz şöyle demiş: *«Bilse sorardı. Bilmez ki sorsun!... Sorsa bilirdi. Sormaz ki bilsin.»*

***

Kendini bilmek…

Bu bağlamdaki bir diğer sorun, gerçek ile görüntü arasındaki fark…

İnsan bu farkı yaşamında çevresindeki kabul edilirlik düzeyini olabildiğince artırabilmek için kendisi yaratıyor.

Bu bir bakıma bir savunma mekanizması... Şayet kendisiyle bağlantılı olmak üzere bildiği şeyler yaşam tarzına denk ise, bildiklerini bilmenin verdiği esenlik ve mutluluğu duyabiliyor.

Bu ikisi birbirine denk düşmeyince ise ne yazık ki bocalamaya, boşuna çabalamaya başlıyor. İşte o zaman kendini bilemeyişin karanlığına düşüyor.

Kendimizi bildiğimiz falan yok da Sokrates'in sözle üstlerine çullandığı Atinalı politikacılar gibi biz de kendimizi bir şey sanıyoruz.

O kadarla kalsa iyi… Nasıl kendimizi başkalarına asıl olduğumuzdan farklı gösteriyorsak, kendimiz de kendimizi öyle görüyoruz.

Zaten aynaya bakınca gördüğümüz kendimiz değil, yüzümüze takmış olduğumuz maske.

İşte o zaman, doğa yasaları hemen işliyor ve bir şey olabilmek şöyle dursun, hiçbir şey olmak yolunda atıyoruz adımlarımızı…

***

"Kendini tanımak" anlamındaki kendini bilmek salt aklın bir ürünü mü?

Öyle olmasa gerek. Akılla birlikte ve en az onun kadar önemli bir başka öğe daha olmalı bu işin içinde: Duygu…

Psikologlara göre, duyguyla düşünebilmek, davranabilmek, söyleyebilmek, bilgilerin en zor öğrenileni.

Duyguların yokluğunda, salt aklın egemen olduğu bir ortamdaki özdeksel yaşam, bir doğa olayından başka bir şey değildir. Orada "kendini bilmek" gibi bir konuya yer yoktur. Bunun gereği de yoktur.

Kendini bilmek bir bakıma kendini keşfetmektir. Çünkü madem kendimizi bilmeye çalışıyoruz; aramakta olduğumuz, bilmediğimiz bir şey olsa gerek.

Bilmeyi bir yana bıraktık; kendimizi keşfetmek için de bir çaba gösterip göstermediğimiz kuşkulu… Bunun yerine, birtakım değer yargıları oluşturup, becerebilirsek kendimizi değiştirmeye girişmek daha kolayımıza geliyor.

Bu amaçla, kendilerini iyi bildiğini varsaydığımız, onları iyi tanıdığımızı sandığımız, kendimize örnek edindiğimiz birileri gibi olmaya çalışıyoruz.

Ancak öyle olamıyoruz da… Çoğu kez özenmekten daha ileri gidemiyoruz. Olabilsek, doğru mu yapacağız yanlış mı belli değil. Bir de onu sorgulamamız gerekecek.

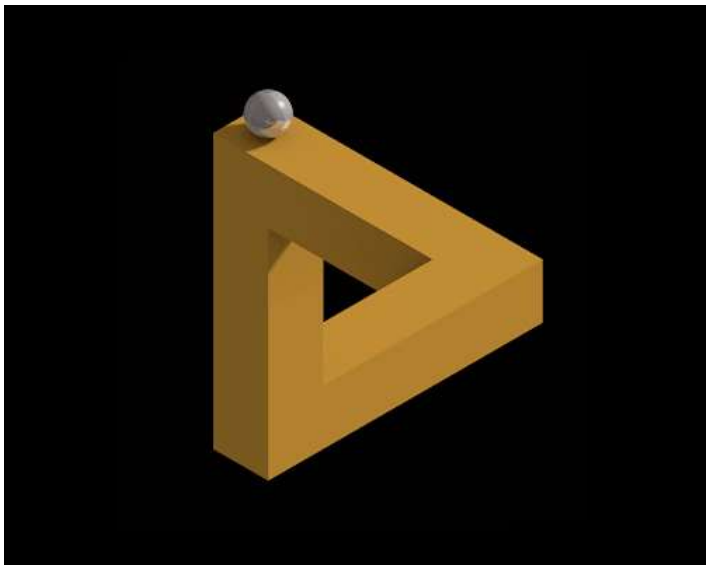
***

Kendini bilmenin zorluğundan söz edenlerin kimisi, bu bağlamdaki ileri sürüşlerini insanın doğasına dayandırıyor. Objeyi bir nesne, süjeyi ise bilmek isteyen yani insan olarak tanımlıyorlar. "Bilgi"nin bilen ile bilinen arasındaki ilişki olarak tanımlanışı gibi…

Oysa kendini bilme olgusunda obje de süje de aynı; insanın kendisi. Tıpkı Sokrates'in Albikiades ile söyleşisinde üzerinde durduğu, açmaza düştüğü gibi. Onun bile çözümleyemediği bir paradoks bu…

Üstelik bu uğraşının bir de nesnel yani objektif bir tutumla sürdürülmesinin gereği var. Böyle olunca; insan kendisini kendinden soyutlayıp, kendisine dışarıdan, nesnel, yansız bir tavırla bakabilir mi?

Bu işin zorluğu bir bakıma da burada kilitleniyor.

Üstelik insanın, öteki hayvanlardan farklı olarak değişken bir niteliği var. Bunun bir nedeni de "zekâ" denilen yeteneğe sahip oluşu… Zaten bu nedenle asal yapısını yani kişiliğini değiştiremese de karakterine farklı bir biçim verebiliyor.

Karakter değişimi, ender olarak bazı hayvanlarda da hayli sınırlı bir ölçüde görülür. Hayvanlar, içgüdüleriyle kendilerini böyle bir değişime karşı korumaya uğraşır. Zekâsı yüksek olduğu için insanın bu korunma içgüdüsü pek zayıf; her türlü dış etkene açık. Oysa kendini bilme yolundaki uğraşısında, hiç olmazsa kısa bir süre için kendini bu dış etkilerden soyutlaması, bir savaşım vermesi gerekiyor.

Hayvan ise dış etkileri pek umursamıyor; onlarla özdeşleşerek, olanı olduğu gibi kabullenerek sürdürüyor yaşamını. Herhangi bir şeyi değiştirme kaygısı yok. Kendini bilme kaygısı da yok.

İnsan kaygılı… Geçmişinden de kaygılı, şimdisinden de geleceğinden de… Bunun için de kendisini bilmeye gereksinmesi var.

Zamanla insanın dünyaya bakışında değişimler oluşuyor. Sırf yaşı ilerlediği, yaşadıkça daha çok şey öğrenip bilgi birikimi ve deneyimleri arttığı için değil. Bu bağlamda onun üzerindeki dış etkenler, kendisinden daha önemli.

Uzaydan bakıldığında, gerek insanın yaşam süresi gerekse ondan çok daha uzun olan toplumun yaşam süresi boyunca dünya pek değişmiyor. Yüzeyinde olsun, belirli bir ölçüye kadar toprak altında olsun, atmosferinde olsun, fiziksel değişiklikler makrokozmos ya da uzay ortamında pek marjinal…

Hani insanın doğayı kirlettiğini hatta mahvettiğini söylüyoruz ya: bu ancak insana göre öyle. Bir bütün olarak doğanın bunu umursadığı yok. İnsanın doğayı etkilemesi de değiştirmesi de olanaksız.

Ancak insanların dünyası değişiyor.

- Doğanın gerçeklerini öğrenme tutkusu, birçok şeyi didik didik ederek, gözlem ve deneyler yaparak, hipotezler kurup onları sınamaya sokarak, kuramlar oluşturup doğanın olay ve olguları arasındaki ilişkileri yani yasaları bularak bilimsel nitelikli bilgisini geliştirmesi,
- Tekniği icat edişi,
- Her ikisinden kendi hesabına yararlanışı,
- Bunları hep iyi ve doğru olan yönde değil kötü ve yanlışa da kullanışı,
- Hoşuna gitmeyen doğa olaylarını hatta yasalarını bile değiştirme hayalleri kurması,
- Edindiği birikimin pek azını alt bilincinden genetik yolla, çoğunu ise üst bilinç yoluyla kendinden sonrakilere aktarması…

Bütün bunlar, istemese bile kendisinin de sürekli bir değişim içine girmesine yol açıyor. Öylesine ki, *"Değişmeyecek tek şey, değişimin kendisidir."* tezi, insanın doğasında da haklı çıkıyor.

Bu olguyu yadırgamamak gerek çünkü bu insanın toplum içinde yaşayışının yanı sıra zekâsını kullanmasının sonucu. Bilmem kaç bin yıl önce başlamış olan ve nasıl tanımlanırsa tanımlansın bir kez başladı mıydı evrimsel doğrultuda sürekli olarak ilerleyen zincirleme reaksiyonların durdurulamazlığı…

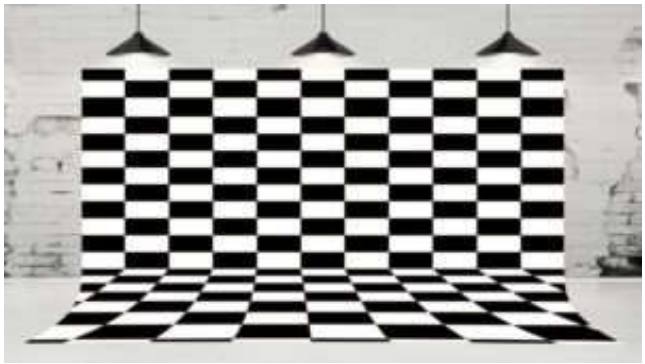
Bu olguyu "değişim" olarak nitelemek yanlış da olabilir; belki "dönüşüm" demek daha doğru.

Kimileri bu dönüşümü "yozlaşma" ile özdeş tutar, değil mi?

Evet… Öyle olunca şöyle bir soru geliyor akla: *«Eğer insan zamanla dönüşüyorsa, yaşamının her anını kendini aramakla mı geçirecek?»*

Ardından şöyle bir soru daha sormaz mıyız: *«Kendini bilmek adına buldukları, kendindeki bu dönüşüm nedeniyle bir sonraki gün geçersiz ya da eskimiş olmayacak mı?... Böylece kendini hiç bulamayacak, hiçbir zaman bilemeyecek mi?»*

Bu durumda her kim çok şey bildiğini ileri sürerse, aslında pek de bir şey bilmediğini söylemek yanlış olmayacak. Çünkü bildikçe bilmediğinin farkına vardığı şeyler daha çok artacak; bilmedikleri bildiklerinden hep daha çok olacak.

Siyah karelerle beyaz kareler… Siyahlar hep fazla…

İnsan için bu durum, kendisinin dışındakiler için olduğu kadar kendisi için de geçerli.

***

Kendini bilmek yolunda doğruyu bulmak, bir akıl ve duygu sorunu olmanın yanı sıra bir ahlâk sorunu olarak da algılanabilir.

Ancak bu bağlamda "Neye ve kime göre doğru?" sorusuna da açıklık getirilmesi gerekir. Çünkü herhangi bir kişinin doğruları, onun doğrularıdır. Bunlar genelde geçerli kuralların sınırları içinde kalsa bile başkalarını rahatsız edici olabilir.

Dolayısıyla kendini bilmenin zor bir uğraş olduğu konusunda uyuşabiliriz ama önceden belirlenmiş farklı bakış açılarımız nedeniyle bunun yöntemi üzerinde ayrılıklarımız hatta karşıtlıklarımız da olabilir.

Toplumsal ortamda ahlâk konusu bireyin kendi kararına bırakılmış değildir; dinler, bunun üzerinde olağanüstü düzeyde etkilidir.

Dinin etkisinden sıyrılmak sağlansa; bu kez insanın karşısına gelenek, töre gibi olgular dikilir.

Dolayısıyla, kendini bilmenin insan için zor bir uğraş olduğu ortada ama kendi istemiyle bu çabaya girişmek elinde olmayabilir.

***

İyi niyet zorunlu ama yeterli değil…Tarihte kimi düşünürler bir ideal ülke tasarımı yapmış. Buna Platon, ***"Politeia"*** adlı yapıtıyla başlamış; Türkçeye çevirisinin adı "Devlet". Yüzyıllar sonra Farabi ***"Medinet-ül Fâzıla"*** *(Erdem Uygarlığı)* adlı yapıtıyla, Tommaso Campanella ***"La Citta del Sole"*** *(Güneş Kenti)* ile, Thoma More **"Utopia"**, Francis Bacon **"Nova Atlantis"** *(Yeni Atlantis)* adlı çalışmasıyla izlemiş. Bunlar en ünlü olanları; başkaları da var.

Bu tür yapıtların hepsinde "dışarıya kapalı" diyebileceğimiz bir toplumdan söz ediliyor. Önemli olan, gerek toplumu oluşturan halkın gerekse yöneticilerin hep en iyi ve en güzel olarak nitelenen, en yetkin karakterler sergilemekte oluşu.

Şu halde anlaşılan o ki, bu tasarımsal toplumların insanları kendini biliyor.

Acaba kendini bilmek, bir hayal ürünü olan böyle ülkelerin insanlarına mı özgü?

Dolayısıyla o da bir hayal mi? Hiçbir zaman gerçekleştirilemeyecek olsa da bir insanlık ülküsü peşinde koşan kurumlarda hep düşlenecek bir şey mi?

Nitekim güncel dilimizdeki şu "ütopya" sözcüğü var ya!... Aslında Thomas More'un yapıtının adı olan ve bir ideal ülkeyi tanıtlayan bu sözcük, sözlük anlamı bakımından **"hiçbir yer"** demek.

O zaman, hiçbir yerdeki kendini bilmek de "Böyle bir şey olamaz." demek mi oluyor?

Yine Sokrates'e döneceğiz anlaşılan…

İnsan kendisine ilgi gösterebilir, kendini anlamaya çalışabilir fakat kendini bilemez. "Kendini bilmek" sadece bir simgesel terim.

Kendimizi bilmek için, önce kendimizi bulmamız gerek. Bulalım ki bilelim.

O nasıl olacak?

Bulmak için aramak gerek.

Gelin işin başına dönelim.

Kişi Masonluğa girerken yanılgı, kusur ve suçlarını itiraf edip edemeyeceği sorulur. Bu soru herkesin önünde yöneltilir. O kadarla da kalınmayarak adayın bunu denemesi istenir.

Kimileribu soruya hazırlıklıdır; hemen bir zamanlar işlemiş olduğu bir trafik suçunu ya da okulda nasıl kopya çektiğini anlatmaya kalkışır.

Boşuna!... Lâfı ağzına tıkanır otoriter bir davranışla...

Kimileri sorunun ne olduğunu anlayamaz. Kimileriyse anlar anlamasına ama anlatmaya gönüllü olmadığından kaçamağa başvurur.

Kimileri açık gönüllü ve yüreklidir ama ne diyeceğini şaşırır. Hangisini anlatsın? Yalancılığını mı, çıkarcılığını mı, dolandırıcılığını mı, ihanetini mi? Üstelik ne denli doğru olur anlatması böyle ulu orta; anlatabilirse…

Oysa orada önemli olan, yanılgılarını, suç ve kusurlarını anlatmamız değildir. Öyle görünüyor ama değildir. Asal olan, insanın kendisiyle yüzleşebilmesidir. Yanılgı, kusur ve suçlarını başkalarından önce kendisine itiraf edebilmesidir. Öyle bir soru sorulmasının asıl amacı, mason adayını kendisi hakkında düşünmeye yöneltmektir. Ne yazık ki, o sırada buna ne vakti vardır ne fırsatı. Bunu ancak sonra yapabilecektir. Yaparsa!...

Yanılgı, kusur ve suçlarımızı başkalarından önce kendi kendimize itiraf edebilir miyiz acaba?

Geçmiş yaşantımızda yapmamış, yapamamış, belki yapmayı bile düşünmemiş olduğumuzu şimdi yapamaz mıyız?

Yapabiliriz ama yapamıyoruz.

Yoksa korkuyor muyuz?

Kim bilir, belki de işin doğrusu bu: Korkuyoruz.

***

William Shakespeare, korku konusunu çok iyi işlemiştir yapıtlarında.

Bari biz de bu çalışmamızı onun bir sonesiyle bitirelim.

“İnsanların çoğu kaybetmekten korktuğu için,
Sevmekten korkuyor.
Sevilmekten korkuyor,
Kendisini sevilmeye yaraşır görmediği için.
Düşünmekten korkuyor,
Sorumluluk getireceği için.
Konuşmaktan korkuyor,
Eleştirilmekten korktuğu için.

Duygularını dile getirmekten korkuyor,
Reddedilmekten korktuğu için.
Yaşlanmaktan korkuyor,
Gençliğinin değerini bilmediği için.
Unutulmaktan korkuyor,
Dünyaya iyi bir şey vermediği için.
Ve ölmekten korkuyor,
Aslında yaşamayı bilmediği için.”

Bu yazıda son sözümüz şu olsun:

Kendini bilmek, yaşamayı bilmektir.